

ЧЕТ ТИЛ ЎҚИТИШ ЖАРАЁНИДА ТАЛАБАЛАРНИНГ ЎҚУВ ФАОЛИЯТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ МОДЕЛИ

Содиқова Ирода Илҳомжон қизи

Тошкент давлат педагогика университети

таянч докторанти

Телефон: +998935941709

muhayyo0217@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7340382>

Annotatsiya: Ўқув жараёни структурасининг энг муҳим элементи талабаларнинг ўқув фаолиятини назорат қилишдир. Олий таълим олдигаги муаммоларни ҳал этишнинг муваффақияти кўп жиҳатдан назоратни тўғри ташкил этиш ва барча босқичларда талабаларни баҳолаш мезонларини танлашга боғлиқ. М.М. Поташник "бошқарув" тушунчасига таъриф беради: "Барча субъектларнинг мақсадли фаолияти, таълим муассасасининг шаклланиши, барқарорлашуви, оптимал ишлаши ва мажбурий ривожланишини таъминлаш" [1]. Ўқув фаолиятини бошқариш деганда биз талабаларнинг интеллектуал ва шахсий ривожланишига, ўз-ўзини ривожлантиришга ёрдам беришга, шунингдек, талабаларнинг мустақил фаолиятини ташкил этишга, таҳлил қилиш, тушуниш орқали улар томонидан тажрибани ўзлаштиришга қаратилган ўқитувчи фаолияти тизимини тушунамиз.

Kalit so'zlar: бошқарув, веб-квест технологияси, модел, когнитив жараён, тизимли-функционал ёндашув, моделлаштириш, педагогик объект, эмпирик даража

Университетда ўқиш шароитида талабаларнинг ўқув фаолиятининг аҳамияти унинг мотивацион таркибий қисмининг аҳамияти ошиши маъносида ошади. Талабанинг ўз-ўзини ривожлантириши ва ўз-ўзини тарбиялаши учун талабанинг университетдаги фаолиятининг мақсадини мустақил равишда белгилаши, таълим фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ онги алоҳида аҳамиятга эга.

М.Г. Эвдокимова, Э.В. Змиевская, В.А. Козакова, О.А. Обдалова, И.В. Савченко асарларида талабаларнинг мустақил ишларининг ташкилий-методик жиҳатлари ўқув жараёни самарадорлигини оширишнинг захираси сифатида таҳлил қилинади. М.Г. Эвдокимова ўз ишида талабанинг ривожланишида талабанинг ўқув фаолияти натижасига нисбатан масъулиятли позицияси катта аҳамиятга эга эканлигини таъкидлайди. Муаллиф мустақил фаолият муваффақиятининг янги муҳим шарт - талабанинг автобиографиясини таъкидлайди [2].

О.А. Обдалов ва Э.М. Шулгин веб-квест технологиясидан фойдаланиш контекстида мустақил таълим фаолиятни шакллантириш учун чет тилини ўрганиш фаолияти муваффақиятининг муҳим шартларидан бирини аниқлади ва асослади (боғланишлардан фойдаланадиган таянчлар турига кўра қурилган ўқув тузилмаси). Бутун жаҳон интернетдаги керакли манбаларга ва талабаларни ноаниқ ечим билан муаммони ўрганишга ундаш, шунингдек, олинган маълумотларни янада аниқроқ тушунишга айлантиришга ёрдам берадиган мустақил фаолият қобилиятини ривожлантириш учун ҳақиқий вазифа сифатида қарашмоқда. Олимлар талабанинг муваффақиятли мустақил фаолияти ва когнитив жараёнда ўз-ўзини бошқариш қобилиятини ривожлантириш учун веб-квест технологиясини ўқув жараёнига Интеграциялашганда у билан ишлаш стратегиясини услубий жиҳатдан малакали шакллантириш муҳим деган хулосага келишди[3].

Касбий йўналтириш чет тилини ўргатиш жараёнида талабаларда касбни муваффақиятли ўзлаштириш учун билимга бўлган эҳтиёжни, уларнинг касбий фаолиятнинг турли вазиятларига йўналтиришга бўлган эҳтиёжини англаш мотивларини шакллантиришга ёрдам беради, бу эса ўз навбатида талаба кўникма ва малакаларни эгаллаш эҳтиёжини келтириб чиқаради.

Чет тилини ўқитиш жараёнида талабаларнинг ўқув фаолиятини бошқариш жараёнининг моҳиятини аниқлаш, ўрганилаётган жараёнга тизимли-функционал ёндашувни амалга ошириш натижалари талабаларга чет тилини ўргатиш жараёнида уларнинг ўқув фаолиятини бошқариш бизга моделни назарий асослашга ўтишга имкон беради.

Моделлаштиришдан атрофдаги воқеликнинг жараёнлари ва ҳодисаларини ўрганиш учун фойдаланиш мумкин. Бу ўрганилаётган мавзу доирасида юзага келадиган муносабатларни чуқурроқ тушуниш имконини беради.

Стоффнинг фикрига кўра, "моделлаштириш - бу ўрганилаётган объектга ўхшашлик билан боғлиқ бўлган, ўрганилаётган объектни алмаштиришга қодир бўлган, модел деб аталадиган ҳар қандай табиатдаги объектни қуриш ёки (танлаш) ўрганишдир ва бу объект ҳақида янги маълумотлар беради» [4].

Ҳар қандай психологик-педагогик тадқиқотда моделнинг назарий ва амалий аҳамияти, асосан, объектнинг ўрганилаётган жиҳатларига мувофиқлиги, шунингдек, моделни қуриш босқичларида моделлаштиришнинг асосий тамойиллари қанчалик тўлиқ ҳисобга

олинганлиги билан белгиланади, бу асосан моделнинг турини ва унинг функцияларини аниқлайди.

Фақатгина ушбу шартлар бажарилган тақдирда, илмий тадқиқот усули сифатида моделлаштириш педагогик тадқиқотларда эмпирик ва назарияни бирлаштиришга имкон беради, яъни, педагогик объектни ўрганиш жараёнида бевосита кузатишни бирлаштириш; фактлар, эксперимент (тадқиқотнинг эмпирик даражаси) билан белгиланади.

Шуни таъкидлаш керакки, моделлаштиришнинг муҳим хусусияти унинг поливалентлиги бўлиб, у бир хил жараёни бир неча усулда моделлаштириш мумкинлигида ифодаланади.

References:

1. Давидов В.В. Ривожлантирувчи таълим муаммолари: назарий ва экспериментал психологик тадқиқотлар тажрибаси. - М.: Педагогика, 1986;
Давидов В.В. Ривожлантириш таълим назарияси. - М.: ИНТОР, 1996 йил;
2. Е.В. Шедрин // Психология саволлари. 2000 йил. 4-сон (июль-август). 97–108-бетлар; Песталоцци И.Г. Танланган педагогик ишлар: 2 жилдда - М.: Педагогика, 1981;
3. Репкин В.В., Репкина Н.В. Ривожлантирувчи таълим: назария ва амалиёт. - Томск:Пеленг, 1993 йил;
4. Дистервег Ф.А.В. Танланган педагогик ишлар. – М.: Учпедгиз, 1956; Ушинский К.Д. Собр. с.: 10 жилдда - Т. 2. - М.; Л., 1948; 0